

KONINKRIJK BELGIE

COMMISSIE VOOR DE BESCHERMING VAN DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

PERSOONSGEGEVENS VERWERKEN VOOR VERKIEZINGSDOELEINDEN: BASISBEGINSELEN OM DE PERSOONLIJKE LEVENSSFEER VAN BURGERS TE EERBIEDIGEN BIJ HET VERSTUREN VAN VERKIEZINGSPROPAGANDA

I. CONTEXT

Politieke partijen en politici leven bij de gratie van de kiezer. Naambekendheid en daaraan verbonden populariteit zijn onontbeerlijk voor de politieke rentabiliteit.

Om die te verwerven of te vergroten gebruiken politieke partijen en politici tijdens de periode voor de verkiezingen soms persoonsgegevens van burgers (naam, adres,...). Met die persoonsgegevens kan een geïndividualiseerde boodschap naar de burgers worden gestuurd. De boodschap, of de auteur ervan, moet de betrokkene gunstig (laten) stemmen bij een nakende stembuslag.

Indien politieke partijen en /of kandidaat-politiek mandatarissen tijdens hun verkiezingscampagne gebruik maken van persoonsgegevens, moet de wet van 8 december 1992 worden nageleefd. Die beschermt de persoonlijke levenssfeer bij de verwerking van persoonsgegevens. Deze wet wordt hierna 'privacywet' genoemd.

Afhankelijk van de herkomst van de persoonsgegevens die worden gebruikt (bijvoorbeeld deze afkomstig van de kiezerslijsten of de personenlijsten uit het bevolkingsregister, zie hierna) wordt de verwerking bijkomend beheerst door andere, meer specifieke wetgeving.

Ook het medium waarmee de publicitaire boodschap de bestemming bereikt, bepaalt bijkomende wettelijke voorwaarden waaraan de verwerking moet voldoen. Het versturen van politieke reclame via e-mail bijvoorbeeld wordt verder in de nota besproken.

Aan de hand van voorbeelden wordt aangeduid welke verwerkingen van persoonsgegevens voor verkiezingspropaganda toelaatbaar of ontoelaatbaar zijn.

II. DE PRIVACYWET

De privacywet laat de verwerking van persoonsgegevens enkel toe indien de verantwoordelijke voor de verwerking bepaalde verplichtingen nakomt. De betrokkene moet bovendien bepaalde rechten genieten. De belangrijkste rechten en plichten worden hierna weergegeven.

Finaliteit

De persoonsgegevens dienen te worden verkregen voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden. De persoonsgegevens mogen niet verder worden verwerkt op een manier die onverenigbaar is met die doeleinden.

Rechtmatigheid

De verwerking met zulke doeleinden kan enkel na toestemming van de betrokkene of moet gebaseerd zijn op een noodzaak, bijvoorbeeld het gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke voor de verwerking dat zwaarder doorweegt dan de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkenen.

De verwerking van een aantal specifieke persoonsgegevens als bedoeld in de artikelen 6 tot en met 8 van de privacywet ("gevoelige gegevens"), is nog strikter geregeld. Het uitgangspunt is zelfs dat deze gegevens niet mogen worden verwerkt. Niettemin zijn een aantal wettelijke uitzonderingen voorzien, bijvoorbeeld op basis van de geschreven toestemming van de betrokkene. Indien de verwerking uitzonderlijk is toegelaten, moet de verantwoordelijke voor de verwerking nog bijkomende voorwaarden naleven als voorzien in hoofdstuk III van het Koninklijk besluit van 13 februari 2001 *ter uitvoering van de privacywet*.

Kwaliteit

De persoonsgegevens die worden verwerkt moeten toereikend, relevant en niet bovenmatig zijn, in verhouding tot het doel van de verwerking.

De persoonsgegevens moeten nauwkeurig zijn en, zo nodig, worden bijgewerkt.

De persoonsgegevens mogen niet langer bewaard worden dan nodig is om de doelstelling van de verwerking te realiseren.

Uitbesteding

Indien de verantwoordelijke voor de verwerking een beroep doet op een verwerker moeten bijkomende voorwaarden worden nageleefd, zoals voorzien in artikel 16 van de privacywet. Een verwerker is iemand die persoonsgegevens verwerkt ten behoeve van de verantwoordelijke voor de verwerking. Dit met uitzondering van personen die onder rechtstreeks gezag staan van de verantwoordelijke voor de verwerking.

Veiligheid

De verantwoordelijke voor de verwerking moet:

- de toegang tot de gegevens afschermen;
- gedifferentieerde machtigniveaus voorzien voor de personen die onder zijn gezag werken;
- deze personen voldoende informeren over de regels die nageleefd moeten worden om de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen te beschermen.

De verantwoordelijke voor de verwerking moet zorgen voor een adequate beveiliging van de gegevens. Daarbij moet hij rekening houden met:

- de aard van de gegevens;
- de mogelijke risico's;
- de stand van de techniek op het vlak van de informatiebeveiliging.

Aangifte

De verantwoordelijke voor de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens moet daarvan in principe aangifte doen bij de Privacycommissie.

Kennisgeving

Indien de persoonsgegevens rechtstreeks bij de betrokkene worden verkregen, moet hem in principe behoorlijk informatie worden verstrekt. Dat moet ten laatste gebeuren op het moment dat de gegevens worden verkregen. De informatie die verstrekt moet worden zijn onder meer:

de identiteit van de verantwoordelijke;

het doel van de verwerking;

het bestaan van een recht op verzet indien de persoonsgegevens zullen gebruikt worden voor direct marketing.

Wanneer de persoonsgegevens niet bij de betrokkene worden verkregen, moet hij in principe op gelijkaardige wijze geïnformeerd worden. Dat gebeurt op het moment van de registratie van de gegevens of wanneer wordt overwogen om gegevens aan een derde mee te delen.

Inzage

De gegevens moeten op verzoek in begrijpelijke vorm worden megedeeld aan de betrokkene, informatie over de herkomst van de gegevens inbegrepen.

Verzet

De betrokkene heeft het recht om zich tegen de verwerking te verzetten, wanneer hij een grondige reden aanvoert. In het geval van een verwerking voor direct marketing-doeleinden moet dat verzet niet gemotiveerd worden.

III. CONCRETISERING VAN EEN AANTAL RECHTEN EN PLICHTEN UIT DE PRIVACYWET BIJ HET GEBRUIK VAN PERSOONSGEGEVENS VOOR VERKIEZINGDOELEINDEN IN HET ALGEMEEN

Finaliteit

Acties voor electorale doeleinden, gericht op individuele personen vallen onder de brede definitie van het begrip 'direct marketing'.

Direct marketing is, op zich beschouwd, een gerechtvaardigde finaliteit.

De herkomst van de persoonsgegevens die worden gebruikt om de kiezer individueel te benaderen is cruciaal.

Zo mogen de gegevens van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit het bevolkingsregister in principe worden gebruikt als een rechtmatige gegevensbron voor politieke prospectie (zie hierna).

Politieke partijen en hun mandatarissen kunnen echter in de verleiding komen om persoonsgegevens te gebruiken uit andere verwerkingen, waarvan het basisdoeleinde niet overeenstemt met verkiezingspropaganda. Dat geldt zowel voor bestanden uit de openbare sector (zoals het Rijksregister, gegevens uit personeelsbestanden van ambtenaren, een OCMW-cliëntenlijst, ...), als uit de private sector (klantenbestanden van een bedrijf, ledenlijsten van verenigingen, ...).

Het is niet toegelaten om persoonsgegevens die zich in voornoemde bestanden bevinden te gebruiken voor verkiezingspropaganda. In die gevallen is de verwerking van persoonsgegevens strijdig met de oorspronkelijke finaliteit, wat strafbaar is onder artikel 39 van de privacywet.

Politici schenden het finaliteitsprincipe ook als ze een 'openbare bron' gebruiken om persoonsgegevens te verzamelen en die vervolgens gebruiken voor publicitaire doeleinden.

Het gaat bijvoorbeeld om geboortekaartjes, huwelijksaankondigingen, discussiefora op het internet, enzovoort.

Zij verkeren daarbij verkeerdelijk in de mening dat de privacywet niet kan worden toegepast op dergelijke openbaar gepubliceerde gegevens, omdat de betrokken persoon die persoonsgegevens zelf bekend heeft gemaakt, dan wel omdat de openbaarheid ervan wettelijk verplicht is.

De privacywet geldt echter ook voor gegevens die openbaar gemaakt zijn door de betrokkene en voor gegevens in registers die volgens de wet openbaar moeten zijn. Het finaliteitsprincipe moet dus ook hier worden nageleefd.

De betrokken personen maken de gegevens immers steeds openbaar in het kader van een welbepaalde doeleinde, dat in principe vreemd is aan marktverkenning. De gegevens mogen enkel worden gebruikt als de betrokken persoon daarmee instemt.

Rechtmatigheid

Toestemming

Gewone persoonsgegevens (i.e. persoonsgegevens die niet bedoeld zijn in art. 6 tot 8 van de privacywet) verwerken voor electorale direct marketing is toegelaten als de verantwoordelijke voor de verwerking de ondubbelzinnige toestemming heeft van de betrokkene. De toestemming moet vrijwillig gegeven worden en voor de specifieke verwerking. De toestemming moet ook op informatie berusten en de betrokkene of zijn wettelijke vertegenwoordiger moet aanvaarden dat zijn persoonsgegevens worden verwerkt voor dat doeleinde.

Prioritair gerechtvaardigd belang

Het verwerken van gewone persoonsgegevens voor verkiezingspropaganda is in bepaalde gevallen wel toegelaten, ook als de ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene ontbreekt, als de verantwoordelijke voor de verwerking kan aantonen dat er een gerechtvaardigd belang is bij de verwerking. Dat belang moet opwegen tegen het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene.

De verwerking kan bijvoorbeeld gerechtvaardigd zijn als een brief wordt verstuurd op basis van persoonsinformatie uit de kiezerslijsten of uit de personenlijsten uit het bevolkingsregister. Het gebruik van deze geëigende gegevensbronnen voor politieke propaganda wordt verder in de nota uitgediept.

Schriftelijke toestemming

Voor doeleinden van politieke propaganda kunnen de 'gevoelige gegevens' uit artikel 6 van de privacywet van belang zijn. Dit zijn onder andere persoonlijke gegevens over:

- raciale of etnische afkomst;
- politieke opvattingen;
- godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging;
- het lidmaatschap van een vakvereniging.

De verwerking van deze persoonsgegevens is niet verboden wanneer de betrokkene schriftelijk heeft toegestemd tot een dergelijke verwerking. Deze toestemming kan altijd door de betrokkene worden ingetrokken.

Politieke ledenlijst/sympathisantenlijst

De verwerking van bedoelde gegevens is evenmin verboden wanneer:

- de verwerking wordt verricht door een stichting, een vereniging of enige andere instantie zonder winstoogmerk die op politiek, levensbeschouwelijk, godsdienstig, mutualistisch of vakbondsgebied werkzaam is;
- in het kader van haar gerechtvaardigde activiteiten;
- mits de verwerking uitsluitend betrekking heeft op de leden van de stichting, de vereniging of de instantie of op de personen die in verband met haar streefdoelen regelmatige contacten met haar onderhouden;
- de gegevens niet zonder de toestemming van de betrokkenen aan derden worden doorgegeven.

Dit betekent concreet dat een politieke partij de gegevens van haar eigen leden en sympathisanten mag verwerken, hoewel daaruit hun politieke opvattingen blijkt. De eigen ledenlijsten mogen gebruikt worden voor verkiezingsdoeleinden, ook zonder de schriftelijke toestemming van de betrokkenen. Deze verwerking kan immers beschouwd worden als behorend tot hun normale verwachtingen en in functie van hun lidmaatschap (deze verwerking is met andere woorden verenigbaar).

De gevoelige gegevens mogen niet aan derden worden doorgegeven zonder de toestemming van de betrokkenen. Zo kunnen de gegevens in verband met het lidmaatschap van een vakvereniging niet worden overgemaakt voor politieke propagandadoelen, zelfs als de instantie verwant is met een bepaalde politieke partij, tenzij de partij of kandidaat politiek mandataris die de verwerking wil uitvoeren schriftelijke toestemming heeft van de betrokkene.

Kwaliteit

Omdat persoonsgegevens na verloop van tijd minder nauwkeurig worden (kiezers verhuizen, overlijden, worden uit het kiesrecht ontzet,...), voldoen de persoonsgegevens niet langer aan het beginsel van accuraatheid van de verwerkte gegevens, tenzij de politieke partij of politicus de gegevensverwerking actualiseert.

Onnauwkeurige of onvolledige gegevens moeten dan ook zo spoedig mogelijk worden gecorrigeerd of aangevuld, zoniet moeten ze worden gewist. Bovendien mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard dan noodzakelijk is om de doeleinden te verwezenlijken waarvoor de gegevens worden verkregen of verder worden verwerkt,.

Uitbesteding

Het kan zijn dat een politieke partij of een kandidaat-politicus beroep doet op een verwerker voor de uitvoering van een mailing in het kader van zijn verkiezingscampagne. In voorkomend geval moet deze onderaannemer de nodige waarborgen bieden ten aanzien van de veiligheid van de te verrichten verwerking. Daarnaast dient er tussen de verantwoordelijke voor de verwerking (de politieke partij of een kandidaat politicus) en de onderaannemer een overeenkomst te worden afgesloten, waarin de punten voorzien in artikel 16 privacywet worden geregeld, onder andere de aansprakelijkheid van de verwerker.

Veiligheid

De verantwoordelijke voor de verwerking moet ervoor zorgen dat de toegang tot de gegevens en de verwerkingsmogelijkheden beperkt blijven tot de personen die ze daadwerkelijk nodig hebben om hun taken uit te kunnen oefenen, te weten de administratieve voorbereiding van de verkiezingspubliciteit. Passende maatregelen zijn bijvoorbeeld paswoordbeveiliging of toegangsregister, het fysiek afgrenzen van de plaats waar het bestand zich bevindt of waar de geautomatiseerde verwerking geraadpleegd kan worden, etc...

Aangifte

De politieke partij en/of de kandidaat politiek mandataris moeten aangifte doen bij de Privacycommissie wanneer zij gegevens van kiezers op geïnfomatiseerde wijze wensen te verwerken, en dat voor de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens wordt opgestart.

Wanneer aan een geautomatiseerde verwerking een einde wordt gemaakt moet dat ook aan de Privacycommissie worden gemeld. Wanneer een geautomatiseerde verwerking substantiële wijzigingen ondergaat moet de oorspronkelijke aangifte worden gewijzigd.

Iedereen kan overigens het openbaar register bij de Privacycommissie raadplegen, en zo nagaan of een politieke partij of een bepaalde kandidaat-mandataris zijn aangifteplicht geëerbiedigd heeft wanneer hij persoonsgegevens verwerkt voor politieke propaganda.

Kennisgeving

De politieke partij en/ of de kandidaat politiek mandataris zijn in principe wettelijk verplicht om de aangeschreven perso(o)n(en) bepaalde informatie te bezorgen:

- wanneer hij persoonsgegevens verzamelt met het oog op de verwerking ervan;
- wanneer hij deze gegevens (voor de eerste keer) opneemt in een verwerking.

De politieke partij en/ of de kandidaat politiek mandataris moeten er m.a.w. zelf over waken dat de betrokkene behoorlijk geïnformeerd wordt.

De wijze waarop die informatie wordt verstrekt en in grote mate ook de inhoud van die informatie worden overgelaten aan het oordeel van de politieke partij en/ of de kandidaat politiek mandataris. Daarom bepaalt de wet dat *minstens* bepaalde informatie aan de aangeschreven persoon moet worden verstrekt, waarvan volgende elementen de belangrijkste zijn:

- de naam en het adres van de verantwoordelijke voor de verwerking;
- de doeleinden van de verwerking;
- het bestaan van een recht op verzet.

Inzage

Wie het politiek bericht verstuurt, kan verplicht worden om bepaalde inlichtingen te verschaffen over de persoonsgegevens van de bestemming die hij bijhoudt en op basis waarvan de verzending geschiedde (oorsprong van de gegevens die worden bijgehouden, welke gegevens worden bijgehouden,...).

Dit kan met een ondertekend en gedagtekend verzoek van de geadresseerde, die daarbij zijn identiteit moet bewijzen.

Verzet

Hoger werd reeds gesteld dat het begrip *direct marketing* niet enkel betrekking heeft op marktverkenning, maar ook op de verkenning door verenigingen en stichtingen van politieke aard, zoals politieke partijen.

Het volstaat dat de burger de politici of politieke partijen die hem aanschrijven op de hoogte brengt van het verzet. Dat gebeurt onder dezelfde voorwaarden die gelden voor de uitoefening van het recht op inzage. Als het recht op verzet wordt uitgeoefend, mag de door de verantwoordelijke verrichte verwerking niet langer betrekking hebben op deze gegevens.

IV. HET GEBRUIK VOOR VERKIEZINGDOELEINDEN VAN DE KIEZERSLIJSTEN OF PERSONENLIJSTEN UIT HET BEVOLKINGSREGISTER

Kiezerslijsten

Politieke partijen en kandidaten kunnen de kiezerslijsten in principe gebruiken als een rechtmatige gegevensbron voor politieke propaganda.

De gemeentebesturen zijn, op basis van het Kieswetboek en gelijkaardige bepalingen in andere kieswetgevingen, namelijk verplicht exemplaren of afschriften van de lijsten van kiezers af te geven, zodra deze zijn opgemaakt met het oog op een verkiezing, aan iedereen die:

- de exemplaren en afschriften aangetekend aanvraagt aan de burgemeester, binnen de termijn vastgesteld in de toepasselijke kieswet en
- er zich schriftelijk toe verbindt een kandidatenlijst voor de verkiezing neer te leggen en
- als kandidaat voorkomt op een voordracht die is ingediend voor desbetreffende verkiezing.

Gemeenten mogen bovenvermelde exemplaren of afschriften van de lijst van kiezers ook afleveren op magnetische drager (magneetband, diskette, cassette, cd-rom, ...) of in de vorm van een microfilm. Dit staat beschreven in de omzendbrief van 7 juli 2000 *betreffende de afgifte van de lijsten van kiezers*, en is herbevestigd in de omzendbrief van 21 december 2002 *betreffende de afgifte van de kiezerslijsten en van personenlijsten uit de bevolkingsregisters*.

Voor zover ze bestemd zijn voor de politieke partijen, kunnen de kiezerslijsten, of afschriften ervan slechts worden afgegeven aan de personen die in naam van de partijen optreden.

Indien de politieke partij die om kiezerslijsten verzocht heeft geen kandidatenlijst voordraagt, kan zij van de kiezerslijst geen gebruik maken, ook niet voor verkiezingsdoeleinden, op straffe van de in artikel 197bis van het Kieswetboek vastgestelde sancties.

Het gemeentebestuur onderzoekt op het ogenblik van de afgifte of de belanghebbende is voorgedragen als verkiezingskandidaat.

Indien de aanvrager later van de kandidatenlijst wordt geschrapt, mag hij van de kiezerslijst geen gebruik meer maken, ook niet voor verkiezingsdoeleinden, op straffe van de in artikel 197bis van het Kieswetboek vastgestelde sancties.

Laattijdige aanvragen of aanvragen die niet voldoen aan de voorgeschreven vormvereisten komen niet in aanmerking.

De personen die exemplaren of afschriften van de kiezerslijst hebben ontvangen, mogen ze op hun beurt niet mededelen aan derden. Deze exemplaren of afschriften kunnen bovendien enkel gebruikt worden voor verkiezingsdoeleinden, zelfs buiten de periode tussen de afgifte van de lijst en de verkiezing.

De personen die handelen in naam van een politieke partij en de kandidaten moeten in een schriftelijke en ondertekende verklaring bevestigen dat:

- ze kennis hebben genomen van de verbodsbepalingen uit de wet;
- ze er zich toe verbinden om de wet na te leven;
- ongeacht de vorm waarin de exemplaren of afschriften van de kiezerslijst worden afgegeven.

Ze kunnen dat bevestigen:

- in de brief aan de burgemeester om exemplaren of afschriften van de kiezerslijst te bekomen;
- uiterlijk bij de ontvangst van de exemplaren of afschriften van de kiezerslijst.

Volgens de letter van de kieswetten mogen de exemplaren of afschriften van de kiezerslijst gebruikt worden voor verkiezingsdoeleinden, inbegrepen “buiten de periode die tussen de datum van de afgifte van de lijst en de datum van de verkiezing valt.”

Gezien het gaat over verder gebruik van persoonsgegevens, kan enkel de interpretatie voorgestaan worden die het meest beantwoordt aan de privacywet. Die wet blijft immers onverminderd van toepassing. De Privacycommissie interpreteert deze bepaling daarom mee in het licht van het finaliteitsprincipe. Daarom is de Privacycommissie van oordeel dat na afloop van de specifieke verkiezing waarvoor de kiezerslijsten werden verkregen, de gegevens ervan weliswaar nog gebruikt mogen worden, maar énkél in het kader van de *afgelopen* verkiezing. Dat kan bijvoorbeeld om het kiezerskorps persoonlijk te bedanken, etc...

Personenlijsten uit het bevolkingsregister

Politieke partijen kunnen de personenlijsten uit het bevolkingsregister in principe gebruiken als een rechtmatige gegevensbron voor politieke propaganda.

Ingevolge het Koninklijk besluit van 16 juli 1992 *betreffende het verkrijgen van informatie uit de bevolkingsregisters en uit het vreemdelingenregister*, mogen personenlijsten namelijk worden verstrekt aan de politieke partijen. Dit kan enkel op schriftelijke aanvraag en met vermelding van het gebruik waarvoor ze gevraagd worden.

De gegevens mogen enkel gebruikt worden voor verkiezingsdoeleinden:

- tijdens de zes maanden die voorafgaan aan de datum van een gewone verkiezing;
- tijdens de veertig dagen die voorafgaan aan de datum van een buitengewone verkiezing.

Deze lijsten hebben slechts betrekking op de personen die de kiesvoorwaarden vervullen op de datum van de aanvraag en bevatten slechts de informatie die voorkomt op de kiezerslijsten.

De lijsten mogen slechts verstrekt worden in de mate dat het doel, dat in de aanvraag vermeld is, overeenstemt met hetgeen de aanvrager nastreeft. Degene voor wie de lijst bestemd is, mag ze zelf niet verstrekken aan derden of ze gebruiken voor andere doeleinden dan die vermeld in de aanvraag.

Deze bepaling stelt de politieke partijen in staat om hun verkiezingspropaganda te verrichten gedurende de periode die gedekt wordt door de wet van 4 juli 1989 *betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven*, aldus de omzendbrief van 7 oktober 1992 *betreffende het houden van de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister*.

Voorts blijkt uit voormelde omzendbrief dat, op basis van artikel 7 c) van het Koninklijk besluit, voor iedere aanvrager van lijsten een getuigschrift van de betrokken politieke formatie moet geëist worden. Uit dat getuigschrift moet blijken dat de formatie kandidaten zal voordragen in de kiesomschrijving waarin de gemeente zich bevindt.

De verantwoordingsstukken die geleverd worden door de in artikel 7 van het koninklijk besluit bedoelde aanvragers, worden gedurende drie jaar bewaard.

Bij de afgifte van de lijst moet degene voor wie die lijst bestemd is, ervan verwittigd worden dat hij ze zelf niet mag verstrekken aan derden of ze gebruiken voor andere doeleinden dan die vermeld in de aanvraag.

Het is voor de gemeenten mogelijk om personenlijsten uit de bevolkingsregisters ook op magnetische drager (magneetband, diskette, cassette, cd-rom) of in de vorm van een microfilm af te leveren. Dit wordt zo gesteld in de omzendbrief van 7 juli 2000 *betreffende de afgifte van de lijsten van kiezers*, en herbevestigd in de omzendbrief van 21 december 2002 *betreffende de afgifte van de kiezerslijsten en van personenlijsten uit de bevolkingsregisters*.

In het koninklijk besluit is niet voorzien dat personenlijsten uit het bevolkingsregister verder mogen worden gebruikt na verkiezingen, Dat verdere gebruik is dan ook niet toegelaten op basis van dit koninklijk besluit.

V. CONCRETISERING VAN EEN AANTAL RECHTEN EN PLICHTEN UIT DE PRIVACYWET WANNEER KIEZERSLIJSTEN OF PERSONENLIJSTEN UIT HET BEVOLKINGSREGISTER GEBRUIKT WORDEN VOOR VERKIEZINGSDOELEINDEN

Finaliteit

Kiezerslijsten

In toepassing van het finaliteitsprincipe mogen de kiezerslijsten enkel aangewend worden voor verkiezingsdoeleinden. Dat wordt ook uitdrukkelijk zo aangegeven door de kieswetgeving. Elk ander gebruik (commercieel gebruik bijvoorbeeld) wordt verboden door de Privacywet.

Toepassing van het finaliteitsprincipe op de kiezerslijsten leidt er tevens toe dat, gezien de kiezerslijsten worden verkregen voor een specifieke verkiezing, de kiezerslijsten alleen gebruikt mogen worden in de aanloop naar die specifieke verkiezing. Na die specifieke verkiezing mogen de gegevens weliswaar nog gebruikt worden, maar alleen in het kader van de afgelopen verkiezing (om bijvoorbeeld de kiezers persoonlijk te bedanken, hen te berichten over het verkiezingsresultaat, om reflecties te maken op de afgelopen verkiezingen,...)

Hoe verder men echter verwijderd is van de afgelopen verkiezing waarvoor de kiezerslijsten werden verkregen, hoe meer het verdere gebruik afwijkt van het finaliteitsprincipe.

Indien de kiezerslijsten na de verkiezingen worden gebruikt in de aanloop van een andere (nieuwe) verkiezing wordt het finaliteitsprincipe geschonden. De kiezerslijsten worden dan immers gebruikt voor een andere (nieuwe) verkiezing dan de verkiezing waarvoor ze werden verkregen.

Personenlijsten uit het bevolkingsregister

In toepassing van het finaliteitsprincipe mogen de personenlijsten enkel aangewend worden voor verkiezingsdoeleinden, zoals ook uitdrukkelijk bepaald wordt door het koninklijk besluit van 16 juli 1992. Elk ander gebruik (commercieel gebruik bijvoorbeeld) wordt verboden door de privacywet.

Bij stilzwijgen van het koninklijk besluit mogen de bevolkingsgegevens niet meer na de verkiezingen worden gebruikt.

Rechtmatigheid

Volgens de kieswetgeving en de wetgeving over de bevolkingsregisters mogen politieke partijen en/of kandidaten gepersonaliseerde verkiezingspropaganda voeren. Dat mag wel enkel tijdens de periode die daarvoor wettelijk is voorzien, en aan de hand van persoonsgegevens uit de kiezerslijsten en de personenlijsten uit het bevolkingsregister. De verwerkingen met dit doel moeten dan ook beschouwd worden als een wettelijk recht. Hier is immers sprake van een 'gerechtvaardigd prioritair belang van de verantwoordelijke voor de verwerking' in de zin van artikel 5 f) van de privacywet.

De verwerking van zogenaamde 'gevoelige gegevens' is daarentegen verboden, ook als ze kan steunen op artikel 5 f) van de privacywet.

Er is bijvoorbeeld sprake van het verwerken van zogenaamde gevoelige persoonsgegevens wanneer politieke partijen en politici zoekprogramma's toepassen op elektronische kiezerslijsten of personenlijsten uit het bevolkingsregister, hen bezorgd in de aanloop van een bepaalde verkiezing, en dit met het oog op het identificeren van leden van een bepaalde immigrantengemeenschap om hen gepersonaliseerde verkiezingspropaganda toe te sturen. Persoonsgegevens waaruit de raciale of etnische afkomst blijken worden immers als gevoelige gegevens beschouwd.

Dergelijke verwerking is verboden, tenzij de verantwoordelijke voor de verwerking beschikt over de schriftelijke toestemming van de betrokkenen.

Kwaliteit

De bedoelde lijsten hebben slechts betrekking op de personen die de kiesvoorwaarden vervullen op de datum van de aanvraag en bevatten slechts de volgende informatie: de naam, de voornaam, de geboortedatum, het geslacht en het adres. Voor bepaalde verkiezingen komt daar nog de (buitenlandse) nationaliteit van de kiezer bij.

Aangezien het gebruik van gegevens van personenlijsten uit het bevolkingsregister na verkiezingen niet is voorzien, moeten ze worden vernietigd na afloop van de specifieke verkiezing waarvoor ze werden verkregen. Het gebruik van gegevens uit kiezerslijsten na verkiezingen is daarentegen wel mogelijk, voor zover dit gebeurt in het kader van de afgeronde verkiezingen.

Hoe verder men echter verwijderd is van de afgelopen verkiezing waarvoor de kiezerslijsten werden verkregen, hoe groter de kans ook de politieke partijen en/of de kandidaat-mandatarissen incorrecte persoonsgegevens zullen verwerken (kiezers verhuizen, overlijden, worden uit het kiesrecht ontzet,...), hetgeen wordt verboden door de privacywet.

Na het gebruik van gegevens uit de kiezerlijsten in het kader van de afgeronde verkiezing waarvoor ze werden verkregen, moeten de kiezerslijsten worden vernietigd.

Uitbesteding

De persoon voor wie de kiezerslijsten of personenlijsten uit het bevolkingsregister bestemd zijn, mag ze zelf niet verstrekken aan derden. Het is echter wel mogelijk om bedoelde lijsten door te geven aan een verwerker met het oog op een politieke mailing, omdat een onderaannemer geen derde is.

Onder 'derde' in de privacywet wordt immers verstaan : *“de natuurlijke persoon, de rechtspersoon, de feitelijke vereniging of het openbaar bestuur, niet zijnde de betrokkene, noch de verantwoordelijke voor de verwerking, noch de verwerker, noch de personen die onder rechtstreeks gezag van de verantwoordelijke of de verwerker gemachtigd zijn om de gegevens te verwerken”*.

Veiligheid

Politieke partijen of hun kandidaten moeten er over waken dat enkel zichzelf en hun medewerkers die rechtstreeks betrokken zijn bij de administratieve voorbereiding van de verkiezingspubliciteit toegang hebben tot de kiezerslijsten of de personenlijsten uit het bevolkingsregister.

Aangifte

Wanneer de kiezerslijsten of de personenlijsten uit het bevolkingsregister geautomatiseerd verwerkt worden is de aangifteplicht van toepassing. De gegevens worden geïnformatiseerd, bijvoorbeeld door de gegevens in te tikken, door de papieren lijsten in te scannen,...

Kennisgeving

De kiezer dient informatie te ontvangen van de politici en politieke partijen die hem op basis van gegevens uit kiezerslijsten of personenlijsten aanschrijven in de aanloop naar de verkiezingen. De kiezer moet, conform artikel 9 van de privacywet:

weten wie hem aanschrijft (naam en adres van de verantwoordelijke voor de verwerking), voor welk doeleinde (verkiezingsdoeleinde).

Gelet op het doeleinde van de verwerking (direct marketing) moet de betrokkene er tevens op gewezen worden dat hij zich kan verzetten tegen het verder gebruik van zijn gegevens voor zulk doeleinde. Er moet hem meteen gevraagd worden of hij zich al dan niet verzet.

Verzet

Als politici en/of politieke partijen burgers aanschrijven op basis van gegevens uit kiezerslijsten of personenlijsten uit het bevolkingsregister moeten ze het verzet van burgers tegen het gebruik van hun persoonsgegevens met zulk doeleinde respecteren, ook al voeren deze burgers geen specifieke redenen aan voor hun verzet.

In voorkomend geval zullen de gegevens niet meer gebruikt mogen worden voor propagandadoeleinden voor de specifieke verkiezing waarvoor de lijsten werden afgeleverd. Deze bepaling zal voornamelijk van belang zijn wat betreft de kiezerslijsten, aangezien deze, in tegenstelling tot de personenlijsten uit het bevolkingsregister, ook nog na de verkiezingen gebruikt mogen worden.

VII. GEBRUIK VAN ELEKTRONISCHE COMMUNICATIEMIDDELEN DOOR POLITIEKE PARTIJEN EN MANDATARISSEN

Gelet op de technologische evolutie staan de politieke actoren bloot aan een grote verleiding eenvoudige contactmogelijkheden te hanteren om kiezers te bereiken, zoals het sturen van SMS of elektronische post.

Conform het finaliteitsprincipe kunnen persoonsgegevens niet gebruikt worden voor doeleinden die onverenigbaar zijn met deze waarvoor ze oorspronkelijk werden verzameld. Eén van de criteria die toelaat het al dan niet onverenigbaar karakter van het beoogde gebruik te bepalen, zijn de redelijke verwachtingen van de betrokkene.

Zo kan erop gewezen worden dat het illegaal is om voor direct marketingdoeleinden persoonsgegevens (zoals e-mailadres, coördinaten) te verzamelen op discussiesites of andere publieke ruimten op het Internet, zoals online-telefoongidsen. Prospectie die wordt uitgevoerd voor politieke finaliteiten wordt ook beschouwd als direct marketing.

Omdat het versturen van elektronische berichten op de terminals (telefoon, pc) van de betrokkene bijzonder indringend is, wegen de belangen en fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene zwaarder door dan het gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke voor de verwerking. Het versturen van elektronische berichten kan enkel gebeuren als de betrokkene zijn voorafgaande toestemming ('opt-in') geeft voor de verwerking van zijn persoonsgegevens (artikel 5, a) van de privacywet).

Voor bijkomende informatie kan u steeds terecht op het telefoonnummer 02/213.85.98 of op volgend e-mailadres: commission@privacycommission.be